

7069239275279028

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

завідувача кафедри психіатрії, наркології і медичної психології Дніпровського державного медичного університету, доктора медичних наук, професора Огоренко Вікторії Вікторівни на дисертацію Левіна Тараса Ігоревича на тему: «Емоційне вигорання у лікарів-психіатрів під час війни (чинники ризику, клініко-психопатологічні особливості, профілактика)», подану до захисту в спеціалізовану вчену раду 26.613.297, створену на підставі рішення вченої ради Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика від 13.05.2026 (протокол № 7) з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина» (наукова спеціальність 14.01.16 «Психіатрія»)

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Проблема професійного благополуччя фахівців сфери психічного здоров'я в останні роки набула особливого значення як для системи охорони здоров'я, так і для сучасної психіатричної науки. Повномасштабна війна в Україні суттєво змінила умови професійної діяльності лікарів-психіатрів, які, поряд із виконанням своїх безпосередніх клінічних обов'язків, змушені працювати в умовах тривалого соціального стресу, постійної психоемоційної напруги, високого рівня відповідальності та значного збільшення кількості пацієнтів із психічними розладами, асоційованими з війною. За таких умов проблема емоційного вигорання виходить за межі індивідуального психологічного феномену та набуває ознак важливого медико-соціального виклику, здатного впливати на якість психіатричної допомоги, кадрову стабільність галузі та ефективність функціонування системи психічного здоров'я в цілому.

Особливої актуальності дослідженню надає той факт, що емоційне вигорання лікарів-психіатрів формується на перетині професійних, особистісних, психосоціальних і клініко-психопатологічних чинників, взаємодія яких в умовах війни залишається недостатньо вивченою. Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених проблемі професійного вигорання медичних працівників, питання його структурно-динамічних особливостей, механізмів розвитку, предикторів прогресування та можливостей персоніфікованої профілактики серед лікарів-психіатрів в умовах воєнного часу досі не отримали належного наукового висвітлення.

У цьому контексті дисертаційна робота Т.І. Левіна, присвячена дослідженню чинників ризику, клініко-психопатологічних особливостей та профілактики емоційного вигорання у лікарів-психіатрів під час війни, є своєчасною, науково обґрунтованою та безумовно актуальною. Вона спрямована на вирішення важливої науково-практичної задачі сучасної психіатрії та охорони психічного здоров'я, а її результати мають значення як для подальшого розвитку наукових уявлень про феномен професійного вигорання, так і для удосконалення системи його ранньої діагностики, профілактики та корекції.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Робота виконана у відповідності з планом наукових досліджень кафедри загальної, дитячої, судової психіатрії і наркології Національного університету охорони здоров'я України ім. П.Л.Шупика МОЗ України за темою «Розробка мультимодальної системи відновлювальної терапії і медикопсихологічної реабілітації хворих, що перенесли COVID-19, на підставі вивчення провідних патогенетичних механізмів» (номер державної реєстрації №0121U114707).

Тематика дисертаційного дослідження відповідає основним напрямам зазначеної науково-дослідної роботи.

Наукова новизна одержаних результатів

Науковий інтерес дисертаційної роботи полягає у спробі подолати традиційну фрагментарність досліджень емоційного вигорання. Авторіві вдалося об'єднати в межах єдиного дослідницького підходу клініко-психопатологічні, психологічні та психосоціальні аспекти проблеми, що дозволило отримати більш цілісне уявлення про закономірності формування професійної дезадаптації лікарів-психіатрів під час війни.

Важливим результатом дослідження є зміщення акценту з аналізу окремих проявів емоційного виснаження на вивчення системи взаємопов'язаних чинників, які визначають професійне функціонування лікаря-психіатра в умовах тривалого стресового навантаження. Такий підхід дозволив розкрити складний характер взаємозв'язків між особистісними ресурсами, особливостями емоційного реагування, рівнем соціально-психологічної адаптації та психопатологічними проявами, що супроводжують розвиток емоційного вигорання.

Безперечну наукову цінність становить комплексний аналіз професійної дезадаптації як інтегрального показника неблагополуччя професійного функціонування. Отримані результати дозволяють розглядати її не лише як наслідок емоційного вигорання, а й як важливий індикатор глибших процесів психологічного виснаження та порушення адаптаційних механізмів особистості, що розширює можливості наукового осмислення зазначеного феномену.

Заслуговує на увагу і те, що дослідження виконано в умовах повномасштабної війни, коли професійна діяльність лікарів-психіатрів відбувається під впливом додаткових стресогенних чинників, які істотно трансформують як структуру професійних навантажень, так і механізми психологічної адаптації. Отримані автором дані розширюють сучасні уявлення про особливості функціонування фахівців сфери психічного здоров'я в умовах

тривалого суспільного стресу та можуть слугувати підґрунтям для подальших досліджень у цій галузі.

Загалом результати дисертаційної роботи мають не лише прикладне, а й теоретичне значення, оскільки сприяють подальшому розвитку наукових уявлень про механізми професійного виснаження медичних працівників та поглиблюють розуміння ролі психологічних і психосоціальних чинників у забезпеченні професійної стійкості лікаря в екстремальних умовах діяльності.

Практичне значення одержаних результатів

Практична цінність дисертаційної роботи Т.І. Левіна визначається її безпосередньою орієнтацією на вирішення актуальних завдань збереження професійного здоров'я лікарів-психіатрів в умовах тривалого воєнного навантаження. Отримані результати дозволяють не лише поглибити розуміння механізмів формування емоційного вигорання, але й створюють підґрунтя для впровадження ефективних заходів його раннього виявлення, профілактики та корекції у практичну діяльність закладів охорони психічного здоров'я.

Особливе значення має запропонований автором підхід до оцінки ризику розвитку професійної дезадаптації та емоційного вигорання, який дає можливість своєчасно ідентифікувати фахівців, що потребують цільових профілактичних втручань. Це створює додаткові можливості для формування системи превентивної підтримки персоналу психіатричних закладів та оптимізації кадрових ресурсів у період підвищених професійних навантажень.

Практичний інтерес становлять також результати дослідження, що стосуються ролі емоційного інтелекту, копінгових стратегій та особливостей психосоціального функціонування у розвитку емоційного вигорання. Виявлені закономірності можуть бути використані при розробці програм професійної підтримки, психоосвітніх заходів, тренінгів емоційної компетентності та програм підвищення психологічної стійкості медичних працівників.

Важливою перевагою роботи є її прикладна спрямованість. Розроблений автором алгоритм комплексної профілактики та корекції емоційного вигорання базується на результатах власного дослідження та враховує різний рівень ризику і вираженості проявів професійної дезадаптації. Такий підхід відповідає сучасним принципам персоніфікованої медицини та може бути адаптований до практики роботи різних закладів психіатричної та психотерапевтичної допомоги.

Практична значущість дисертації підтверджується впровадженням результатів дослідження у діяльність профільних психіатричних закладів та використанням отриманих наукових даних у навчальному процесі, що свідчить про їх затребуваність, прикладний характер і перспективність для подальшого розвитку системи охорони психічного здоров'я в Україні.

Оцінка змісту та структури дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Т.І. Левіна характеризується чіткою логікою побудови та послідовністю викладу матеріалу. Структура дослідження відповідає поставленій меті та забезпечує поступове розкриття всіх аспектів досліджуваної проблеми – від аналізу сучасного стану наукових знань до розроблення практичних підходів щодо профілактики та корекції емоційного вигорання.

Огляд літератури демонструє належний рівень обізнаності автора із сучасними вітчизняними та зарубіжними дослідженнями. Автор не обмежується компілятивним викладом наукових джерел, а формує власне бачення проблеми, обґрунтовуючи необхідність проведення представленого дослідження. Особливої уваги заслуговує висвітлення сучасних підходів до розуміння феномену емоційного вигорання та його місця серед професійно обумовлених психічних і поведінкових порушень.

Другий розділ присвячено характеристиці дизайну дослідження, контингенту обстежених осіб та методичного інструментарію. Автором

наведено обґрунтування використаних методів та принципів формування вибірки, що забезпечує належний рівень достовірності отриманих результатів.

У третьому розділі наведено результати дослідження клініко-психопатологічних особливостей емоційного вигорання та професійної дезадаптації у лікарів-психіатрів під час війни, проаналізовано структуру афективних і психопатологічних порушень залежно від рівня вираженості досліджуваного феномену.

Четвертий розділ містить аналіз особливостей психосоціального функціонування лікарів-психіатрів із різним рівнем емоційного вигорання. Отримані результати дозволили уточнити роль соціально-психологічної адаптації та якості життя у формуванні професійної дезадаптації.

У п'ятому розділі досліджено особливості копінгової поведінки та емоційного інтелекту обстежених лікарів. Автором проаналізовано їх значення у процесах формування та прогресування емоційного вигорання.

Шостий розділ присвячений вивченню взаємозв'язків між предикторами, дескрипторами та складовими емоційного вигорання. Представлено комплексну та математичну моделі розвитку і прогнозування професійної дезадаптації та емоційного вигорання.

У сьомому розділі викладено принципи побудови системи профілактики та корекції емоційного вигорання, описано алгоритм комплексних заходів та наведено результати оцінки його ефективності.

Висновки логічно випливають із результатів проведеного дослідження, відповідають поставленим завданням та відображають основні наукові й практичні здобутки дисертаційної роботи. Практичні рекомендації мають прикладне значення та можуть бути використані в діяльності закладів охорони психічного здоров'я.

Позитивною рисою дисертації є збалансованість між теоретичною та емпіричною складовими. Представлений фактичний матеріал є достатнім для досягнення поставленої мети, а результати дослідження послідовно інтегруються у загальну концепцію роботи. Окремої позитивної оцінки заслуговує прагнення автора не лише описати виявлені закономірності, але й запропонувати практичні рішення щодо їх використання у клінічній практиці.

Слід відзначити також високий рівень систематизації отриманих даних. Представлені результати логічно структуровані, належним чином проаналізовані та узагальнені, а висновки є змістовними й відображають основні результати проведеного дослідження.

У цілому зміст дисертації свідчить про самостійність проведеної наукової роботи, належний рівень володіння здобувачем методологією наукового дослідження та здатність вирішувати актуальні наукові завдання у галузі психіатрії.

Повнота викладення основних результатів дисертації в наукових публікаціях

Основні положення, результати та висновки дисертаційного дослідження достатньою мірою висвітлені у наукових працях автора та пройшли належну апробацію. За темою дисертації опубліковано 4 статті, з них 3 – у фахових наукових виданнях України та 1 – у зарубіжному спеціалізованому науковому виданні, а також 3 публікації у матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій. Опубліковані роботи відображають основні етапи виконаного дослідження та охоплюють ключові напрями дисертаційної роботи, зокрема вивчення клініко-психопатологічних проявів емоційного вигорання, особливостей психосоціального функціонування, ролі емоційного інтелекту, предикторів розвитку професійної дезадаптації, а також розроблення підходів щодо профілактики та корекції досліджуваних порушень.

Результати дослідження були представлені та обговорені на вітчизняних і міжнародних науково-практичних форумах, що сприяло їх фаховій апробації та підтверджує актуальність і наукову значущість порушених у дисертації проблем.

Кількість публікацій, їх змістове наповнення та рівень апробації результатів відповідають встановленим вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, представлені в дисертаційній роботі Т.І. Левіна, є достатньо обґрунтованими, логічно послідовними та базуються на належній теоретико-методологічній основі. Поставлена мета дослідження повною мірою узгоджується із сформульованими завданнями, а структура роботи характеризується внутрішньою логікою та послідовністю розкриття досліджуваної проблеми.

Автором проведено комплексне дослідження емоційного вигорання у лікарів-психіатрів під час війни із застосуванням сучасних клініко-психопатологічних, психометричних, психодіагностичних та статистичних методів. Дизайн дослідження дозволив здійснити багатовимірний аналіз феномену емоційного вигорання, розглянувши його не лише як професійний синдром, а як складне психосоціальне та клініко-психопатологічне явище, пов'язане з особливостями емоційного функціонування, професійної адаптації та наявними психологічними ресурсами особистості.

Достовірність отриманих результатів забезпечується достатнім обсягом досліджуваної вибірки, її чіткою стратифікацією відповідно до рівня професійної дезадаптації та емоційного вигорання, використанням валідизованих психодіагностичних інструментів, а також застосуванням адекватних методів статистичної обробки даних. Важливою перевагою роботи є поєднання

кількісного аналізу отриманих результатів із їх клініко-психопатологічною інтерпретацією, що дозволило автору не лише описати окремі показники, а й встановити закономірності формування та прогресування емоційного вигорання у досліджуваного контингенту.

Особливого схвалення заслуговує прагнення автора до інтеграції різнорівневих чинників розвитку емоційного вигорання в єдину концептуальну модель. Проведений аналіз взаємозв'язків між психопатологічними проявами, характеристиками психосоціального функціонування, особливостями копінг-поведінки, показниками емоційного інтелекту та професійної дезадаптації дозволив сформулювати цілісне уявлення про механізми розвитку досліджуваного феномену та обґрунтувати підходи до його профілактики й корекції.

Отримані результати належним чином узагальнені у висновках дисертації, які повністю відповідають поставленим завданням дослідження та логічно випливають із представленого фактичного матеріалу. Практичні рекомендації мають достатнє наукове підґрунтя та безпосередньо пов'язані з результатами проведеного дослідження, що свідчить про високий ступінь обґрунтованості основних положень дисертаційної роботи.

Щодо дотримання принципів академічної доброчесності

Аналіз дисертаційної роботи, публікацій здобувача та представлених матеріалів не виявив порушень принципів академічної доброчесності. Запозичення наукових положень та використання результатів досліджень інших авторів здійснено коректно, з належними посиланнями на відповідні джерела. Ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів дослідження не встановлено.

Зауваження, дискусійні положення та питання до здобувача

Дисертаційна робота справляє позитивне враження як завершене самостійне наукове дослідження, виконане на актуальну тему та спрямоване на

вирішення важливої проблеми сучасної психіатрії. Водночас окремі положення роботи можуть слугувати підґрунтям для подальшої дискусії. У зв'язку з викладеним вважаю доцільним поставити здобувачу такі питання:

1. На Вашу думку, наскільки лікар-психіатр здатний самотійно впливати на ризик розвитку емоційного вигорання та його перебіг, а наскільки вагоме значення мають організаційні умови функціонування системи охорони здоров'я?

2. Як, на Ваш погляд, змінюється характер професійних взаємин лікаря з пацієнтом у міру прогресування емоційного вигорання: чи переважає тенденція до емоційного дистанціювання, чи можливе формування надмірного емоційного залучення до переживань пацієнтів?

3. Чи може емоційне вигорання впливати на процес прийняття клінічних рішень лікарем-психіатром, зокрема на особливості діагностичної оцінки, вибір терапевтичної тактики або взаємодію з пацієнтом у лікувальному процесі?

Зазначені зауваження та питання мають переважно дискусійний характер, не знижують загальної високої оцінки дисертаційної роботи та не впливають на її наукову цінність і практичну значущість.

Висновок

Дисертаційна робота Левіна Тараса Ігоровича «Емоційне вигорання у лікарів-психіатрів під час війни (чинники ризику, клініко-психопатологічні особливості, профілактика)» є завершеним самотійним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне наукове завдання сучасної психіатрії, що полягає у поглибленні уявлень про закономірності формування емоційного вигорання у лікарів-психіатрів в умовах війни та обґрунтуванні підходів до його профілактики і корекції.

За актуальністю обраної теми, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням отриманих результатів, методичним рівнем виконання, обґрунтованістю висновків та повнотою висвітлення результатів дослідження у

7069239275279028

наукових публікаціях дисертаційна робота відповідає вимогам, встановленим для дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Подані в роботі зауваження та поставлені питання мають дискусійний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження та не знижують наукової цінності одержаних результатів.

На підставі викладеного вважаю, що дисертаційна робота Левіна Тараса Ігоровича «Емоційне вигорання у лікарів-психіатрів під час війни (чинники ризику, клініко-психопатологічні особливості, профілактика)» відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами), а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина» (наукова спеціальність 14.01.16 «Психіатрія»).

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри психіатрії,
наркології і медичної психології
Дніпровського державного
медичного університету,
д.мед.н., професор

Вікторія ОГОРЕНКО

На електронний документ накладено: 1 (Один) підписи чи печатки:
На момент друку копії, підписи чи печатки перевірено:
Програмний комплекс: eSign v. 2.3.0;
Засіб кваліфікованого електронного підпису чи печатки: ПТ Користувач ЦСК-1
Експертний висновок: №04/05/02-1277 від 09.04.2021;
Цілісність даних: не порушена;

Підпис № 1 (реквізити підписувача та дані сертифіката)
Підписувач: ОГОРЕНКО ВІКТОРІЯ ВІКТОРІВНА 2246300447;
Належність до Юридічної особи: ФІЗИЧНА ОСОБА;
Код юридичної особи в ЄДР: 2246300447;
Серійний номер кваліфікованого сертифіката: 5E984D526F82F38F0400000FA8F49019946A707;
Видавець кваліфікованого сертифіката: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК";
Тип носія особистого ключа: Незахищений;
Тип підпису: Удосконалений;
Сертифікат: Кваліфікований;
Час та дата підпису (позначка часу для підпису): 18:40 05.06.2026;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для підпису від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)
Час та дата підпису (позначка часу для даних): 18:40 05.06.2026;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для даних від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)

7069239275279028

